

MIJ GESCHIED E NAAR UW WOORD

Serie geloven in stilte en gebed

Als kind op de kleuterschool werd ik ooit betrappt toen ik tijdens het bidden mijn ogen open had. De juf, denk ik wel eens, zou verbaasd zijn hoeveel mensen tegenwoordig bidden maar ongemakkelijk zijn gaan vinden. Toch is dat niet helemaal waar en is er zou je kunnen zeggen ook een ommekeer. We zoeken de stilte meer dan ooit. Met ogen open of dicht, in meditatie of retraites, thuis of in de natuur. Want bij alle nadruk op maar doorgaan hebben we kennelijk ook behoefte aan stilzijn. Bij te komen van de prikkels. Ook mijn jonge buurvrouw die op de sportschool werkt, zoekt het gebed. Jij en ik zijn eigenlijk toch een beetje met hetzelfde bezig, zei ze toen we onze fiets stonden los te maken. Ik was wel een beetje verrast. Ze vond mijn vak leuk en was geïnteresseerd.

Bidden en mediteren lopen tegenwoordig een beetje door elkaar. Bidden als een inkeren in het moment. Gedachten op laten komen zonder daar meteen iets mee te hoeven doen. Bidden, niet als een verlanglijstje voor Sinterklaas of Kerst - dat weten we zo langzamerhand wel - maar als een zoeken van ontvankelijkheid. Voor wat in je eigen binnenste leeft, de wereld rondom. In alle onzekerheid en niet weten, schuldbesef soms, verlangen.

Ik ben nog altijd wel blij dat ik als kind bidden leerde. Bij ouders die dat voordeden. Soms in een gebed van vaste zinnen, maar ook met eigen woorden waarin - gewoon aan tafel - benoemd werd wat ons bezighield. Er sprak liefdevolle zorg uit voor ons en onze veiligheid. Dat God ons zou bewaren, werd gebeden. Niet vanzelfsprekend, wel mooi. Dankbaarheid voor het leven als we jarig waren. En de samenleving daarbij. Ik hoor nog hun stemmen. Die ons leerden onze ogen dicht te doen en ons naar binnen te keren en daarna ze weer te openen voor de wereld. Te bidden voor waar oorlog is, of honger of geweld. En bijna als vanzelf uit te leren zien naar gerechtigheid en vrede.

Dan kun je later nog zoveel vragen krijgen over geloven of wie die God nu voor je is en hoe dat allemaal veranderd is, er is ook iets gebeven en daar ben ik wel blij mee. Van uitspreken en troost zoeken, van gewoon maar stil zijn bij wat niet direct oplosbaar is. Van toebehoren aan grote woorden soms die je ook als volwassene nog boven je pet kunnen gaan, maar dat die toch van waarde kunnen zijn. En emoties gewoon maar laten opkomen.

Maar hoe en waar begint dat? Misschien wel de luiken open leren zetten. Je te oefenen in de discipline van bezinning zoeken. Stilte, gebed. Als de dag begint, als je samen eet en een kaarsje opsteekt, als je gaat slapen. Veel mensen die dat doen, op eigen manieren - het is van alle eeuwen. Bidden als in de eerste plaats ontvankelijk leren zijn. In een wereld waarin wij altijd zo aan zet moeten zijn. En daarin ruimte aangereikt krijgen, ontmoeting met wat zich in onze binnenkant verschuilt, misschien iets van God als je niet te bang bent dat woord te gebruiken. Of een andere levenshouding: om met open ogen de wereld te ontmoeten. En bid je de ene keer thuis, de andere onderweg, misschien wel op de fiets.

Ik stel me zo voor dat Maria in het verhaal van Lucas ook zoiets moet hebben ervaren toen een vreemde stem zomaar haar binnenkamer moet hebben gevuld, zoals ons wordt verteld. Nooit een man gehad, maar ze zou zwanger raken. Een vreemd verhaal. Niet om seksuele intimiteit in een kwaad daglicht te zetten, of een verheerlijking van het moederschap of iets tegen het recht op abortus. Maar wel dit: een geboorte wordt haar aangezegd. Van godswege. Middenin haar wereld van Romeinse overheersing als een verhaal van verwachting en hoop. Dat er nog iets anders komen kan, hoe onzichtbaar het nu ook nog is. Dat een mens nog in "verwachting" kan geraken. Wat een mooi meerduidig woord is dat toch: in verwachting kunnen zijn.

Laat het maar gebeuren, zegt Maria. Of in die mooie oude vertaling: mij geschiede naar uw Woord. Het is als het 'niet mijn wil, maar uw wil geschiede' uit het Onze Vader. Als een ontvangen van het leven, dat niet alléén in onze eigen hand, maar tegelijk ook in jou gebeuren kan.

In een klein groepje is het afgelopen jaar gewerkt aan het nieuwe podiumkleed dat hier vandaag hangt. Veel van jullie hebben bladeren ingeleverd die we daarvoor hebben gebruikt. Het zou een boom worden, geen slecht idee: de natuur aanwezig te stellen in de liturgie, die zoveel langer bestaat dan de mens en zo te lijden heeft door ons doen en laten. Ik moet dan altijd denken aan Spinoza die God ontmoette in heel de natuur. In alle leven. Maar ook aan de boom-aan-stromend-water die staat voor de mens die geworteld is in de Thora en in allerlei Bijbelse visioenen terugkomt: zeventig maal zeven bomen zullen bloeien. Prachtig!

Maar toen kwamen we toch een beetje vast te zitten en kwam de vraag op of het niet anders moest. Misschien toch meer abstract, zodat er meer ruimte voor verbeelding zou zijn. Misschien zoals de schilder Matisse de bladeren over het blad kon laten dwarrelen, opperde ik op zeker moment. En kwam Henny van Huystee (zij schreef er ook over in de Dominicuskrant) aankwam met een ontwerp van Matisse voor een glas in loodraam, dat overigens nooit een echt raam is geworden, waar we ons door lieten inspireren.

In Middeleeuwse afbeeldingen die er zijn van de geboorteaankondiging aan Maria, is dikwijls haar kamer te zien met daarin een opgemaakt bed. Waarin immers niets gebeurd was.. want geen man kwam eraan te pas. Er is meestal ook een raam, een gesloten raam waar een klein vogeltje doorheen komt. 'Geestig', vond ik altijd. 'Zouden ze echt gedacht hebben dat het zo was gegaan?' Of hebben ze iets anders gezien? Want het heeft ook iets treffends, die gesloten ramen. Als beeld voor hoe gesloten wij vaak zijn, terwijl een raam ook open kan en uitzicht biedt. En dan die geboorte, dat vogeltje, dat – ja waar staat het voor? – zich nergens iets van aan trekt, al zitten we potdicht en door het gesloten venster heen breekt.

Ik vond zo'n venster als podiumdoek wel een mooi idee. Als je in het koor zit zie je het raam van Cuypers er nog bovenuit steken. Een mooi beeld. Dat je eraan herinneren kan hoe wij de luiken kunnen sluiten maar ze ook open kunnen zetten. En wat er dan opborrelen kan: een gebed, een verwachting.

Mij geschiede naar uw Woord, zegt Maria. Maar het mooie is dat zij door haar raam de hele Thora wel lijkt te zien binnen stromen. De Thora die de psalmen vergelijken met stromend water. De rechtvaardige mens, de Gerechte die als een boom daarin geworteld is. En komt er ook een lied in háár op, waarin de beelden over elkaar heen buitelen: de barmhartigheid Gods die meegaat van geslacht op geslacht. Die uitleidt uit de verdrukking, machtigen van de troon stort en bevrijdt. Het is alsof haar hart zich in die betekenisvolle stilte vult met herinnering en verwachting tegelijk.

Een beetje zo gebeurde het ook in ons werkatelier. Je kent het vast hoe dat kan zijn. Al werkend, best moeilijk soms, vaak in stilte, komt een gedachte op, een herinnering, of iemand neuriet een lied. Je ervaart hoe creatief je kunt zijn, ook als je het samen doet! Dat 'samen' dat je ook uitdrukt in wat je maakt. De verbinding met wie er níet bij zijn. Die iets moois gaven met soms een heel persoonlijke herinneringen, waar jij mee werkt. Het besef dat je bij elkaar hoort, hier en in een hele wereld, als vruchten van dezelfde boom. Zo weef je iets in. Als een ontvangen en tegelijk iets maken. De meditatie die als vanzelf leidt tot doen. Bid en werk: het hoort bij elkaar. Dat is ook waarom je zo graag hier komt. Omdat er altijd wel een deurtje open wordt gedaan. Waarom het goed is dat jij er bent en ook een ander. En begint het zomaar in je te stromen als water, als de verhalen uit een ver verleden én die van jezelf. En daar komt dan iets uit tevoorschijn.

Van de kunstenaar Matisse is bekend dat hij na een operatie niet meer staand kon schilderen, maar zittend moest werken. Het was toen dat hij vormen ging uitknippen van allerlei kleur. "Wat ik zou willen met mijn schilderijen?, schijnt hij te hebben gezegd: dat is dat de vermoeide, overspannen en gebroken mens rust en vrede vindt. Troost, een mentale balsem, zoiets als een leunstoel". In vond het mooi gezegd. Hoeveel vreugde maken we van elkaar mee, maar ook verdriet? Hoe prachtig als we elkaar dat kunnen bieden. Even neer te strijken in zo'n leunstoel, hier op zondag of thuis. En vanuit de stilte het leven te voelen opspringen in je eigen binnenste en samen, terwijl door het raam de visioenen blijven binnenstromen van gerechtigheid.

Misschien kan ook de Advent zo voor ons werken: even vertragen, om daarna weer in beweging te komen. Wat we verwachten in de stilte te laten opborrelen. Laat het maar gebeuren, zei ooit een meisje, dat Maria heette. Mij geschiede naar uw Woord. Alsof dat Woord - met alle belofte van vrijheid, gerechtigheid, barmhartigheid, die eraan kleeft, zomaar nóg eens zou kunnen gebeuren en wortelen in ónze tijd. Om het straks Kerstmis te laten zijn alsof het al naar ons toegekomen is.

Juut Meijer